

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

національну свідомість майбутніх громадян України, їх світогляд, ідеали, переконання, любов до пісні, традицій відродження духовності. Виходячи з вищесказаного, не викликає сумніву й те, що проведення інтегрованих уроків англійської мови і української літератури з вивчення творчості Т.Г.Шевченка сприятимуть глибшому сприйняттю його доробку школярами.

Література:

1. Зорівчак Р.П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія. – Львів: Вид-во при ЛДУ «Вища школа», 1983. – 176 с.
2. Мазур І.М. Тарас Григорович Шевченко в англomовному світі. [електронний ресурс] // Режим доступу до <http://osvita.ua/>
3. Тарас Григорович Шевченко в англomовному світі [електронний ресурс] // Режим доступу до: <http://www.dniproukr.com.ua/scenariy-5864.html>
4. План-конспект Бінарний рок з української мови та англійської [електронний ресурс] // Режим доступу до <http://www.teacherjournal.com.ua/shkola/ukrainska-mova-ta-literatura/3361-plan-konspekt-bnarnij-rok-z-ukrainsko-movi-ta-angljsko.html>
5. Білас Л.М. Українознавчий аспект у викладанні англійської мови // Українознавство в системі освіти: (Матер. міжнар. наук.- практ. конф.). – К., 1996. – С. 87-89.

Гусейнова Т. А.*

РОЗВИТОК ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА БІНАРНИХ УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ І СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У статті розкрито ключові аспекти розвитку дослідницької діяльності учнів на бінарних уроках англійської мови і світової літератури.

Традиційна форма навчання не виправдовує очікувань ані вчителя, ані учня та його батьків. Ключем для вирішення завдань у вивченні матеріалу є нетрадиційні форми навчання, що сприяють вихованню не пасивного виконавця, а відповідальної, освіченої та активної особистості. У зв'язку із цим сучасний учень має бути здатним до самоосвіти й саморозвитку, утримувати динаміку розвитку майбутньої професії і прагнути до професіоналізму.

Бінарні й комбіновані уроки дають можливість сформуванню в учнів знання про навколишній світ, взаємозв'язки між різними країнами, культурами, історичними подіями шляхом подолання розрізненості наукових знань та посилити міжпредметні зв'язки в засвоєнні навчального матеріалу.

Методичні аспекти проведення бінарних уроків були предметом досліджень відомих учених-педагогів: І.Д. Зверева, В.М. Коротова, Е.І. Монозона, М.М. Скаткіна, О.Я. Савченко та

* © Гусейнова Т. А.

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

ін. Вони розглядали міжпредметні зв'язки як умову єдності навчання й виховання, засіб комплексного підходу до предметної системи навчання.

Мета статті – висвітлення особливостей розвитку дослідницької діяльності учнів на бінарних уроках англійської мови і світової літератури.

Формування в учнів ключових компетенцій засобами науково-дослідної роботи є пріоритетним напрямом у професійній діяльності вчителя. Роль педагога в дослідному навчанні істотно відрізняється від тієї, що відводиться йому в навчанні традиційному, такому, що побудовано на використанні репродуктивних методів навчання. Якщо в традиційній практиці основна функція педагога – трансляція інформації, то в дослідному навчанні ця функція відходить на другий план. Педагог перетворюється на співробітника, консультанта, помічника, дослідника. Одночасно в умовах дослідного навчання педагог для учня – зразок творчої діяльності, той, у кого можна вчитися дослідного підходу до навчання й життя в цілому. Це істотно змінює змістове наповнення всього процесу підготовки педагога й вимагає від нього, окрім ерудиції, уміння передавати відомості дітям, вести дослідницький пошук і, найважливіше, захоплювати цим інших.

Дослідницька діяльність – це діяльність учнів, пов'язана з виконанням творчого, дослідного завдання із заздалегідь невідомим результатом (на відміну від практикуму, що є ілюстрацією тих або інших законів природи). Вона передбачає основні етапи, характерні для дослідження в науковій сфері, нормовану, згідно з прийнятими в науці традиціями, постановку проблеми, вивчення теорії, присвячений цій проблематиці, підбір методик дослідження і практичне опанування ними, збір власного матеріалу, його аналіз та узагальнення, науковий коментар, висновки. Будь-яке дослідження, неважливо, у якій галузі природничих або гуманітарних наук його виконують, має схожу структуру. Такий ланцюжок невід'ємний від дослідної діяльності, норми її проведення [1].

Інтерес до наукового пошуку школярів пояснюється практичною спрямованістю роботи: можливість застосувати вміння й навички із суміжних дисциплін, а також використовувати кінцевий продукт пошуку для формування власної системи життєвих цінностей. Іншим стимулом роботи є можливість сформувати особисту інформаційну компетенцію. У зв'язку із цим вважаємо, що науково-дослідна робота (НДР) є перспективною формою роботи. Вона дозволяє, з одного боку, забезпечити індивідуалізацію освітньої траєкторії особи, яка вчиться, а з іншого – інтегрувати здобуті знання з різних дисциплін у єдиний комплекс теоретико-прикладних (практичних) умінь.

НДР як спосіб підвищення освітньої компетенції старшокласників може здійснюватися в різних галузях наукових знань.

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

Застосування дослідницьких методів у вивченні іноземної мови носить специфічний характер. Він спрямований на пошук інформації в різних джерелах, її систематизацію, цілісне осмислення й виявлення особистісної значимості отриманих фактів.

Наукове дослідження проблеми із застосуванням англійської мови – це пошук інформації в англомовних публікаціях, її накопичення й переробка, а також порівняння з відомими фактами країни, мову якої вивчають, і реаліями власної держави.

Таким чином, пошукова діяльність на уроках і в позаурочний час – не лише успішна форма організації навчального процесу, вона сприяє особистісному зростанню дитини.

Важливим засобом розвитку науково-дослідницької роботи учнів є бінарні уроки. Слово «бінарний» походить від латинського слова «binarius», що означає «подвійний». Бінарними ми називаємо заняття, на яких матеріал даної теми уроку подають блоками з різних предметів. При цьому такий нестандартний урок готують учителі-предметники, кожний із яких проводить етап (блок) уроку стосовно дисципліни, яку викладає.

Бінарний урок є нестандартною формою навчання з реалізації міжпредметних зв'язків. Завданням такого уроку є інтегрування здобутих знань і навичок з інших предметів, що сприяє не лише запам'ятовуванню нових лексичних одиниць з іноземної мови, а й закріпленню та поглибленню знань з іншого предмета, зацікавлення учня в отриманні нових відомостей.

Мета бінарного уроку – створити умови мотиваційного, практичного застосування знань, навичок та вмій і надати можливість учням побачити результативність своєї роботи. Як зазначають Т.П. Левченко та С.П. Левченко, проведенню таких занять передують певні етапи підготовки:

- ознайомлення вчителів-предметників із чинними шкільними програмами;
- знаходження суміжних тем у програмах з різних предметів;
- складання структури майбутнього уроку;
- написання спільного плану-конспекту [2].

Розрізняють два види інтеграції:

Горизонтальна: об'єднання аналогічного матеріалу з різних навчальних предметів.

Вертикальна: об'єднання матеріалу, який тематично повторюється на різних рівнях.

Форми навчального процесу, у яких реалізуються різні рівні інтеграції:

- структури, що об'єднують декілька предметів;
- об'єднання різних розділів;
- вивчення однієї теми на основі двох або кількох предметів;
- курс, що об'єднує знання на основі узагальнення операцій мислення.

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

Н. Начкебія виокремлює такі рівні інтеграції: *тематичний, проблемний та теоретико-філософське взаємопроникнення різних теорій.*

Тематичний: застосування знань з двох або трьох предметів для розкриття однієї теми шляхом ілюстративно-пояснювального методу.

Не завжди у вчителя-предметника є час на висвітлення цікавих фактів з теми, що не пов'язані з базовими знаннями й не передбачені навчальною програмою. Під час вивчення теми «Мій улюблений англійський письменник» діти мають змогу використати вже здобуті знання з курсу світової літератури та поглибити знання, відшукавши цікаві факти з життя письменника та історії створення його видатних творів. Можна також використати знання і вміння з курсу інформаційних технологій, що дає змогу учневі яскраво представити свій матеріал у вигляді мультимедійної презентації.

Проблемний – застосування знань з кількох предметів для вирішення однієї проблеми.

Під час вивчення теми «Мій робочий день» учні спочатку ознайомлюються з текстом, у якому описано робочий день учня, зокрема англійського школяра. Цю тему вже вивчено на уроках німецької мови, таким чином, перед учнями можна поставити завдання порівняти робочий день англійського, німецького та українського школяра та зробити висновок, який з цих днів є найпродуктивнішим. Можна також дати завдання знайти переваги й недоліки в системах освіти різних країн та на основі наведених прикладів скласти найбільш продуктивний робочий день школяра й обґрунтувати, чому такий день вони вважають найкращим.

Теоретико-філософське взаємопроникнення різних теорій.

Цей метод дає можливість ознайомити учнів зі світоглядом різних націй, за допомогою досліджень у галузі етнологістики. Знайомство з етимологією слова та його понятійним рядом дає змогу зрозуміти особливості світогляду різних націй [3].

Застосування в навчальній діяльності бінарних уроків сприяє більш ефективному оволодінню учнями новими знаннями. Бінарні уроки розвивають творчу активність і потенціал учня, спонукають до активного пізнання навколишньої дійсності, осмислення й відкриття причинно-наслідкових зв'язків, розвитку особистості, комунікативних здібностей. Такі уроки посилюють індивідуальність навчання. Регулярна зміна навчальних кроків допомагає виявити тих учнів, які потребують особливої уваги. Крім того, забезпечується комплексне поєднання різних методів навчання: діалогічного, цільової орієнтації, мотиваційно-спонукального, комунікативного контролю, аналізу, удосконалення вмінь та навичок.

Бінарні уроки полегшують вивчення складних тем і мають велике значення для професіонального зростання самого педагога. Л. Фурсова та Н. Гайдукова наводять такі приклади

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

бінарних уроків у старших класах: Українська література – музика «Вічне диво кохання». На уроці можуть бути використані вірші про кохання К. Дуба, В. Симоненка, І. Франка та О. Омельченко, а вчитель музики може продемонструвати уривки з музичних творів С. Прокоф'єва «Ромео і Джульєтта» та музику М. Тарівердієва на сонети В.Шекспіра. Українська мова – історія. Контрольний твір на суспільну тему «Уроки історії, які ми маємо знати». Для творів пропонуються теми про Українських січових стрільців, інформацію про Акт злуки Української Народної Республіки і Західноукраїнської Народної Республіки, бій під Крутами та дисидентський рух у 50-60-х рр. [4].

Звичайно, проведення бінарних уроків потребує серйозної підготовки, поєднаної з подоланням таких труднощів: не завжди теми в програмах навчальних предметів, які варто об'єднати, сформульовано однаково. Тому, виявивши спільне, теми доводиться переформувувати; часто уроки, які можна інтегрувати, відповідно до вимог програми мають проходити з певним проміжком часу, що ставить школу перед необхідністю вносити корективи до навчального плану.

Ми погоджуємося з думкою Н. Начкебії стосовного того, що залежно від змісту програмового матеріалу кожен урок має свої особливості і тому не може будуватися за встановленим шаблоном. Дослідниця виокремлює такі загальні вимоги до бінарних уроків:

- побудова уроку згідно з програмою;
- визначення вчителями-одномумцями теми, цілей, задач уроку, спільних для обох предметів та специфічних для кожного. Проведення уроку доцільне лише за умови наявності спільної мети;
- залежно від теми, мети та завдань уроку визначення його типу;
- добір фактичного й дидактичного матеріалу відповідно до теми, задач, типу уроку з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей школярів;
- вибір і найбільш ефективне поєднання методів і прийомів відповідно до поставленої мети, змісту навчального матеріалу, дидактичних завдань навчальних предметів, що інтегруються;
- планування структури уроку, акцентування на самостійній пізнавальній діяльності учнів (а не заучуванні готових висновків), створенні проблемних ситуацій з урахуванням логіки навчальних дисциплін;
- заохочення учнів до творчості, формування в них креативної компетентності;
- визначення ступеня участі кожного з учителів у навчально-виховному процесі на уроці: або обидва працюють на рівних (відбувається діалог), або матеріал викладається окремими блоками з постійним чергуванням; психологічна й методична сумісність двох учителів [3].

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

На бінарному уроці відбувається краще засвоєння матеріалу, підвищення зацікавленості до предметів, розвиток в учнів навичок самоосвіти. Такі уроки розвивають аналітичні можливості й винахідливість, мають великий виховний потенціал, допомагають перенести вже сформовані навички й уміння в нові сфери діяльності. Під впливом інтересу, викликаного спілкуванням у трикутнику «учитель 1 – учитель 2 – учні», гострішими стають спостереження, активізуються емоційна і логічна пам'ять, інтенсивніше працює уява.

Цікавим, на нашу думку, є бінарний урок за темою «Е.М. Хемінгуей. «Старий і море». «Життєподібний» сюжет і філософсько-символічний зміст твору», який поєднує два навчальні предмети: світову літературу та англійську мову. Шляхом дослідження, проблемно-пошукового методу роботи учням рекомендується розкрити філософсько-символічне наповнення сюжету твору, окреслити його художню своєрідність. Учителі можуть надати перевагу груповій та парній формам роботи, що сприяє розвитку асоціативного й образного мислення. Було б доречним провести «прес-конференцію з Е. Хемінгуеем», скласти сенкан до слова «Хемінгуей», умовно реставрувати засідання Нобелівського комітету, зробити висновок щодо позиції людини в «межовій ситуації», разом заспівати пісню-гімн англійською мовою «Ми все подолаємо». Усе це допоможе досягненню виховної мети уроку – чинити мужній опір недосконалому світові й ніколи не втрачати людської гідності. Мультимедійні презентації, кадри з кінофільму «Старий і море», використання уривків з автентичного англомовного тексту, рядки професійного та учнівського перекладу рідною мовою створюють атмосферу діалогу культур, сприяють прищепленню загальнолюдських цінностей.

Група учнів-філологів, яка представляє англійський блок уроку може отримати завдання, а саме довести, що новела-притча «Старий і море» гідна Нобелівської премії «за майстерність у мистецтві оповіді, за вплив, який митець справив на стиль сучасної прози».

Дослідницька робота може включати в себе теоретичну та практичну частину. У теоретичній частині можливо розглянути, що таке стиль автора, які засоби мови характеризують його стиль.

У практичній частині, прочитавши новелу англійською мовою, можна виділити характерні риси стилю, такі як прості слова, розмовна лексика, ключові слова, прийменник «and» замість ком, відсутність прикметників, застосування кольорів, короткі й прості речення та теорія айсбергу. Учням рекомендується, проаналізувавши текст, підготувати проекти, де продемонструвати на уривках з новели особливості стилю Е. Хемінгуея, та пояснити їх значення для сприйняття тексту.

Для розвитку асоціативного мислення можна запропонувати гру: «Подивись на ілюстрацію з твору «Старий і море»

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

і скажи, які особливості стилю Е. Хемінгуея вона тобі нагадує». Так, зображення великої рибини нагадує про ключові слова, застосування кольорів, прийменників «and», а малюнок Старого та хлопця на ганку хатинки асоціюється з короткими, простими реченнями, розмовною лексикою та відсутністю прикметників.

Отже, учні, які представляють філологів у Нобелівському комітеті, у результаті дослідницької роботи, можуть дійти висновку, що стиль Е.Хемінгуея в новелі «Старий і море» унікальний, простий, прямий, ясний та природній. Вплив стилю на інших письменників був величезним. Усі наслідували Е.Хемінгуея і не змогли перевершити його.

Таким чином, бінарний урок – нестандартна форма навчання з реалізації міжпредметних зв'язків. Це творчість двох педагогів, яка переростає у творчий процес учнів та формує в останніх креативну компетентність. Тому що вивчення якоїсь проблеми на межі двох наук – це завжди цікаво, такий вид діяльності викликає високу мотивацію. А чи не це головне – захопити школярів, спровокувати творчий пошук. Бінарні уроки сприяють розвитку творчих здібностей учнів, уміння розв'язувати проблемні ситуації й самостійно вирішувати поставлене завдання, і, як наслідок, – розширюють світогляд та формують логічне мислення, розвивають прагнення до самовдосконалення та самовиховання.

Література:

1. Бондаренко С.Ю. Формування в учнів ключових компетенцій у процесі науково-дослідної та проектної діяльності / С.Ю. Бондаренко // Біологія (Осн.). – 2012. – №29. – С. 2-7.
2. Левченко Т.П. Бінарні уроки. Мета, результати та особливості / Т.П. Левченко, С.П. Левченко // Німецька мова в школі (Осн.). – 2012. – №3. – Вкладка. – С.20-35. – Всі журнали вид. «Основа» за березень (№6).
3. Начкебія Н. Про методіку проведення бінарних уроків та компаративістичний підхід у вивчення французької мови. / Надія Начкебія // Іноземні мови в сучасній школі. – 2013. – №1(59).
4. Фурсова Л.О. та інші. Інтегровані уроки мови й літератури: проблемний підхід / Л.О. Фурсова та інші. – Тернопіль: Мандрівець, 2008. – 224 с.

Молчанова Н. В. *

СИТУАТИВНО-РОЛЕВІЕ ПРИЕМИ ОБУЧЕННЯ ІНОЯЗЫЧНОМУ ГОВОРЕНІЮ НА ПРИМЕРАХ УМК БРИТАНСКИХ ИЗДАТЕЛЬСТВ

В статье проанализированы и систематизированы теоретические материалы по использованию ситуативно-ролевых приемов обучения говорению на уроках английского языка с использованием примеров практических заданий учебно-методических комплексов (УМК) британских издательств.

* © Молчанова Н. В.